

ปีที่ ๑๔ | ๑๓๖ | มิถุนายน ๒๕๖๘

สารพลัง

สารพลังปัทมา สร้างสรรค์ นโยบายสาธารณะ

สารพลัง
เป็นพิษ
จิตปนเปื้อน

สารบัญ

ฉบับ ๑๗๖ | มิถุนายน ๒๕๖๘

๕ **คุยกับเลขา**
น้ำคือ ชีวิต : มลพิษข้ามพรมแดน

๖ **เรื่องจากปก**
สายน้ำเป็นพิษ
ชีวิตปนเปื้อน

๑๔ **สัมภาษณ์พิเศษ**
การมาเยือนของหายนะ

๒๐ **สัมภาษณ์พิเศษ**
ตั้ง Data Center กรณีน้ำปนเปื้อน
จัดระเบียบข้อมูลในวิกฤตการณ์
แก้ปัญหาด้วยหลักการ HIA

๒๖ **เกาะติดคสช.**
‘สมาชิกภาพ’ ปี ๖๘ คืบหน้า
คสช.รับทราบ ๕ มติระดับชาติ
๕ ประเด็นพัฒนาเมือง ‘กทม.-พทฯ’

๓๐ **เรื่องเล่าจากพื้นที่**
ต้นตอมลพิษข้ามพรมแดน
หยุดเหมืองแร่ประเทศเพื่อนบ้าน

๓๖ **ให้ระบบสุขภาพเล่าเรื่อง**
มาตรการทางกฎหมาย
ในการจัดการปัญหามลพิษ
ข้ามแดนแม่น้ำกก

๔๐ **แกะรอยโลก**
กลไกดูแลแม่น้ำระหว่างประเทศ

๔๔ **Right to Health**
สิทธิในสุขภาพะ
THE RIGHT TO HEALTH

๔๖ **นโยบายสร้างได้**
พัฒนา ‘ระบบเฝ้าระวังสุขภาพ’
ในพื้นที่ EEC
เดินหน้าจับเคลื่อนด้วยพลังภาคี
และชุมชน

๔๘ **สื่อขอเมาท์**
แสงพลันรับหรือ...คงรับหรือเช่นเรา...

๕๐ **คลิปดีที่ต้องดู**
สุขภาพคน แลกเหมืองแร่
และ ปลาแค้ที่เกิดจากธรรมชาติ
แต่ตายเพราะเหมือง?

น้ำคือ ชีวิต : มลพิษข้ามพรมแดน

แม่น้ำกกความยาวเกือบสามร้อยกิโลเมตรจากเมืองท่าขี้เหล็กในรัฐฉาน ประเทศเมียนมา เข้าสู่ประเทศไทยที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ผ่านหลายอำเภอในจังหวัดเชียงราย ไหลลงสู่แม่น้ำโขงที่อำเภอเชียงแสน เป็นสายน้ำที่หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนมาช้านาน กระทั่งเมื่อต้นปีน้ำในแม่น้ำเปลี่ยนเป็นสีขุ่นข้นมากต่างจากทุกปี ตรวจพบสารหนูและตะกั่วปนเปื้อนในน้ำเกินค่ามาตรฐาน ชาวบ้านไม่กล้าใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค

น้ำที่เป็นเสมือนเส้นเลือดใหญ่ของชุมชน ประชาชนใช้ชีวิตอยู่กับน้ำ ทั้งน้ำกิน น้ำใช้ เป็นแหล่งอาหาร อาชีพต่างๆ การประมง เพาะปลูก การท่องเที่ยว เป็นทั้งสุขภาพ เศรษฐกิจ รายได้ วัฒนธรรม ฯลฯ น้ำปนเปื้อน ส่งผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ทั้งหมดในระบบนิเวศ

เมื่อโลหะหนัก สารปนเปื้อนลงสู่ น้ำ ต่อไปถึงดิน สัตว์ และมนุษย์ เป็นพิษสะสม อาจไม่เกิดโรคหรือแสดงอาการในทันที การกำจัดให้หมดไปต้องใช้เวลานาน

ประเทศไทยมีกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษและสิ่งแวดล้อม ทั้งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ เน้นในเรื่องสิทธิและการมีส่วนร่วม และ มาตรา ๕๘ เน้นการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ, พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕, พ.ร.บ.วัตถุอันตราย พ.ศ. ๒๕๓๕, พ.ร.บ.การสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕, พ.ร.บ.ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐, พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐, พ.ร.บ.โรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๐

“น้ำที่เป็นเสมือนเส้นเลือดใหญ่
ของชุมชน ประชาชนใช้ชีวิต
อยู่กับน้ำ ทั้งน้ำกิน น้ำใช้
เป็นแหล่งอาหาร อาชีพต่างๆ
การประมง เพาะปลูก
การท่องเที่ยว เป็นทั้งสุขภาพ
เศรษฐกิจ รายได้ วัฒนธรรม
 ฯลฯ น้ำปนเปื้อน ส่งผล
กระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่
ทั้งหมดในระบบนิเวศ

พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ ๒๕๕๐ มาตรา ๕ บุคคลมีสิทธิในการดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ มาตรา ๑๐ เมื่อมีกรณีที่จะมีผลกระทบต่อสุขภาพประชาชนเกิดขึ้น หน่วยงานของรัฐต้องเปิดเผยข้อมูลและวิธีป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพให้ประชาชนทราบ มาตรา ๑๑ บุคคลมีสิทธิร้องขอให้มีการประเมินและมีสิทธิร่วมในการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพจากนโยบายสาธารณะ

ประเทศไทย บทเรียนเรื่องผลกระทบของสารปนเปื้อนจากการทำเหมืองแร่ในหลายพื้นที่ เช่น สารหนู ที่ อ.ร่อนพิบูลย์ จ.นครศรีธรรมราช, สารตะกั่วที่หมู่บ้านคลิตี้ จ.กาญจนบุรี, เหมืองสังกะสีที่แม่ตาว จ.ตาก, เหมืองทองอัครา จ.พิจิตร ฯลฯ มีองค์ความรู้เพียงพอที่จะรับมือกับกรณีของ

แม่น้ำกกได้ โดยต้องสานพลังความร่วมมือจากหน่วยงานรัฐหลายกระทรวง ส่วนราชการต่างๆ ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน

ต่างจากครั้งก่อนๆ ที่ครั้งนี้แหล่งก่อให้เกิดมลพิษอยู่นอกประเทศ การจัดการยุ่งยากซับซ้อนมากกว่า สิ่งที่ต้องทำนอกจากการจัดทำระบบเฝ้าระวังทั้งทางสุขภาพและสิ่งแวดล้อมระยะยาว มีการเฝ้าระวังตรวจสอบปนเปื้อนทั้งในน้ำ ในดิน ในสัตว์น้ำ ในอาหาร พืช ผัก ผลไม้ ในคน อย่างต่อเนื่องไปอีกหลายปี นำข้อมูลที่ถูกต้องต่อเนื่องเชื่อถือได้มาวิเคราะห์สื่อสาร และวางแผนแก้ปัญหาพร้อมกันในประเทศแล้ว ยังต้องหาวิธีการไปจัดการแหล่งกำเนิดมลพิษที่ต้นน้ำในประเทศเพื่อนบ้าน ให้เป็นระบบที่ดี มีมาตรฐาน ไม่ปล่อยสารปนเปื้อนลงสู่แหล่งน้ำ จะสร้างความร่วมมือ จะมีทางออกร่วมกันอย่างไร

ทิศทางการดำเนินธุรกิจทั่วโลกให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมตามหลัก ESG (Environmental, Social and Governance) การดำเนินธุรกิจด้วยความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental) และสังคม (Social) อย่างมีบรรษัทภิบาล (Governance) นอกจากนั้นพลังผู้บริโภคไม่ซื้อสินค้าหรือบริการที่ทำลายสิ่งแวดล้อม ก็จะเป็นส่วนสำคัญในการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีอย่างยั่งยืนได้ เช่น ผู้บริโภคร่วมกันต่อต้านไม่ซื้อรถยนต์ไฟฟ้า ไทเทเนียมที่มีแร่ที่ใช้แร่ Rare earth จากเหมืองที่ก่อมลพิษ

ร่วมกันรักษาน้ำ คือ รักษาชีวิต ทุกคนมีบทบาท มีหน้าที่ในการบำรุงรักษาสีน้ำให้ใสอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต 🌱

สายน้ำ เป็นพิษ ชีวิต ปนเปื้อน

เมื่อ ๓๘ ปีที่แล้ว ช่วงปลายปี ๒๕๓๐ เกิดเหตุการณ์ที่สร้างความหวาดวิตกให้กับคนไทยเป็นอย่างมาก หลังจากพบผู้ป่วยหญิงรายหนึ่งซึ่งเป็นชาวบ้านใน อ.ร่อนพิบูลย์ จ.นครศรีธรรมราช ป่วยไม่ทราบสาเหตุด้วยอาการทางผิวหนัง ผ่ามือ ผ่าเท้ามีตุ่มแข็ง ผิวตัวดำผิดปกติ

ความป่วยไข้ดังกล่าวถูกเรียกชื่ออย่างไม่เป็นทางการว่า “ไข้ดำ”

หลังจากเข้ารับการรักษาตัวที่โรงพยาบาลมหาราชนครศรีธรรมราชและตรวจชิ้นเนื้อ แพทย์วินิจฉัยว่าหญิงรายดังกล่าวป่วยด้วยโรคมะเร็งผิวหนังที่เกิดจากการได้รับพิษ “สารหนูเรื้อรัง” เมื่อวัดระดับสารหนูในผม เล็บ เนื้อเยื่อ และเลือด ก็พบค่าสารหนูในระดับที่สูงกว่าปกติเช่นกัน

ความไม่ชอบมาพากลนี้นำไปสู่กระบวนการค้นหาสาเหตุ และสอบสวนโรคทางระบาดวิทยา จากหลากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกันขนานใหญ่ จนพบว่า มีประชาชนใน อ.ร่อนพิบูลย์ จำนวนถึง ๘๒๔ ราย ป่วยด้วยโรคพิษสารหนูเรื้อรัง ระดับ ๑-๔ สารพิษนี้ฝังตัวอยู่ในเล็บ เลือด เส้นผม ปัสสาวะ ทั้งบุคคลทั่วไป และสตรีตั้งครรภ์ ที่น่าสะเทือนใจคือการตรวจพบสารหนูในน้ำนมมารดาและเด็กทารกด้วย

ความป่วยไข้ครั้งนี้จึงไม่ใช่เรื่องของโซคลองหรือเคราะห์ร้ายเหนือธรรมชาติ ในทางกลับกันพบว่าต้นเหตุเกี่ยวข้องกับธรรมชาติโดยตรง เพราะเกิดจากเหมืองแร่ดีบุกและเหมืองแร่พลูแฟรมเก่าที่ทิ้งร้างไว้นาน จนกากตะกอนร่อนแร่ที่ทิ้งไว้ ปนเปื้อนสู่สิ่งแวดล้อม

๓๘ ปีต่อมา รวากับภาพยนตร์เก่าฉายซ้ำ เมื่อผลการตรวจคุณภาพน้ำครั้งแรกจากสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ ๑ เชียงใหม่ กรมควบคุมมลพิษ (คพ.) ในช่วงเดือน มี.ค. ๒๕๖๘ ยืนยันถึงความผิดปกติที่ชาวบ้านใน อ.แม่สาย จ.เชียงใหม่ พบเห็นว่าสีน้ำในแม่น้ำกกมีความขุ่นข้น และประชาชนที่ลงเล่นน้ำมีผื่นคัน อันเป็นผลมาจากสารโลหะหนักอย่างสารหนู

ทุกฝ่ายยืนยันตรงกันว่า ต้นทางของปัญหาเหล่านี้มาจากการเปิดกิจการเหมืองแร่ทองคำ และเหมืองแร่แร่โอไรท์ในรัฐฉาน ประเทศเมียนมา โดยผู้ประกอบการชาวจีน ซึ่งบริเวณนั้นเป็นเขตความรับผิดชอบของกองทัพสหรัฐว่า (UWSA) หรือที่คนไทยรู้จักกันในชื่อ “ว่าแดง”

หากนับผลการตรวจคุณภาพน้ำจากครั้งแรกมาจนถึงปัจจุบัน พบว่าสารพิษเริ่มแผ่ขยายวงกว้างออกไปหลายจุดตลอดพื้นที่เส้นทางน้ำ ทั้งฝั่งแม่น้ำกกและแม่น้ำสาย แม่น้ำรวก ใน จ.เชียงราย และจุดที่ดูจะสร้างความวิตกกังวลไม่น้อยคือการที่สารพิษได้แพร่ออกสู่ “แม่น้ำโขง” บริเวณ อ.เชียงแสน จ.เชียงราย อันเป็นเส้นเลือดใหญ่ของประชาชน ๗ จังหวัด

แม้ว่าอุบัติเหตุครั้งเลวร้ายนี้จะดูเหมือนหนึ่งม้วนเก่า แต่รายละเอียดของปัญหานั้นซับซ้อนยิ่งกว่า และวงพื้นที่ของความเสียหายไม่ได้จำกัดแคในอำเภอเดียวแบบที่เคยผ่านมา ด้วยความยาวตลอดฝั่งแม่น้ำกก แม่น้ำสาย แม่น้ำรวกไปจนถึงแม่น้ำโขง ครอบคลุมพื้นที่มหาศาล เฉพาะพื้นที่ลุ่มน้ำกกมีประมาณ ๗,๘๘๕ ตารางกิโลเมตร

แน่นอนว่าย่อมจะกระทบชีวิตประชาชนอีกนับหมื่นนับแสน ที่พึ่งพิงและอาศัยอยู่ตลอดฝั่งแม่น้ำ

จากข้อมูลเบื้องต้นของทางการพบว่าแม้ปริมาณความเข้มข้นของสารพิษจะเกินค่ามาตรฐาน แต่ก็ยังไม่อยู่ในระดับที่จะสร้างหายนะทางสุขภาพได้ ทว่า หากการเดินเครื่องของกิจการเหมืองแร่ในพื้นที่ต้นน้ำยังคงรุดหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง ไม่ช้าก็เร็ว เศษซากของสารพิษที่ทบทวีเพิ่มขึ้นทุกวันจากต้นทาง จะถูกฤดูน้ำหลากพัดพามายังสายน้ำปลายทางอย่างต่อเนื่อง

เมื่อปัญหาของเก่ายังไม่ทันซา ของใหม่ก็เข้ามาทับถมซ้ำเติม เพียงเท่านี้ก็คงจินตนาการได้ไม่ยากว่าความเข้มข้นของสารพิษ และชะตากรรมชีวิตของประชาชนอีกนับไม่ถ้วนจะเป็นเช่นไร หากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ยังไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์ได้ทัน่วงที

ท่ามกลางสถานการณ์ปัญหาที่โหดร้ายมาทั้งหมด มีช่องว่างอันใหญ่ที่ดูเหมือนจะยังไม่ได้รับการแก้ไข คือภาวะความไม่เชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อภาครัฐ ทั้งมิติการนำเสนอข่าวสาร รวมไปถึงการบริหารจัดการสถานการณ์ที่ล่าช้า จนนำมาสู่การชุมนุมประท้วงของชาวเชียงรายนับพันคน ที่เดินขบวนบริเวณกลางสะพานข้ามแม่น้ำกก เมื่อวันที่ ๕ มิ.ย. ๒๕๖๘ เพื่อแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ โดยเรียกร้องให้มีการหยุดสร้างเหมืองแร่ในรัฐฉาน ประเทศเมียนมา และเร่งแก้ไข ฟันฟูแม่น้ำให้เข้าสู่ภาวะปกติ

นักอนุรักษ์แม่น้ำโขงอย่าง นิวัฒน์ ร้อยแก้ว หรือครูตี ประธานกลุ่มรักษ์เชียงของ บอกกับกองบรรณาธิการสานพลังว่า หนทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาคือภาครัฐต้องมีความเชื่อใจในภาคประชาชน ให้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหา เพราะสถานการณ์นั้นมีความซับซ้อน เกินกว่าที่ภาครัฐจะดำเนินการได้เพียงฝ่ายเดียว อีกทั้งการขาดความร่วมมือจากทุกฝ่าย ได้นำมาซึ่งความรู้สึกกลางแครงใจ ไม่เชื่อมั่นต่อสิ่งที่ภาครัฐนำเสนอ

หากภาคประชาชน
สามารถเข้ามาเป็น
ส่วนหนึ่ง นอกจากจะได้อ
รับความเชื่อมั่น ยังเป็น
การสร้างควม
ตระหนักรู้ต่อ
สถานการณ์ที่เกิดขึ้น
จนนำไปสู่สำนึกของ
ความเป็นพลเมือง
ในการติดตาม
กำกับ ตรวจสอบการ
ทำงานร่วมกับภาครัฐ
อีกด้วย

“หากภาคประชาชนสามารถเข้ามาเป็นส่วนหนึ่ง นอกจากจะได้รับความเชื่อมั่น ยังเป็นการสร้างความตระหนักรู้ต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จนนำไปสู่สำนึกของความเป็นพลเมือง ในการติดตาม กำกับ ตรวจสอบการทำงานร่วมกับภาครัฐอีกด้วย” ปราชญ์ชาวบ้านเจ้าของรางวัล Goldman Environmental Prize ประจำปี ๒๕๖๕ ระบุ

ขณะที่นักวิชาการอย่าง ผศ. ดร.เสถียร จันทะ อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย หนึ่งในสมาชิกสภาสุขภาพจังหวัดเชียงราย เล่าว่า ภาคีเครือข่ายจากสมัชชาฯ ได้ร่วมกันตัดสินใจจะมีการจัดตั้ง “ศูนย์นโยบายสาธารณะและการศึกษาผลกระทบด้านสุขภาพ กรณีแม่น้ำปนเปือยใน จ.เชียงราย” เพื่อบริหารจัดการข้อมูล และขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะให้เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะมติการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (HIA) ด้วย

เล็งเห็นว่าการสื่อสารข้อมูลจากภาครัฐในช่วงที่ผ่านมา ยังขาดความเป็นเอกภาพ ไร้ทิศทาง และไม่บูรณาการการทำงานร่วมกัน

แน่นอนว่าการดำเนินงานศูนย์นโยบายฯ ดังกล่าว จะยึดหลักหัวใจสำคัญของเครื่องมือตาม พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่ชื่อว่า HIA นั่นคือหลักของกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาคประชาชน ภาควิชาการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และองค์กรภาครัฐอื่นๆ จะร่วมกันวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลจากหลากหลายทิศทางให้เป็นภาพเดียวกัน โดยต้องมีความน่าเชื่อถือทางวิชาการ เพื่อส่งต่อข้อมูลที่จะนำไปสู่การแก้ไขเชิงนโยบายต่อไป

ท่ามกลางเสียงสะท้อนให้ของแม่น้ำจากสภาวะสารพิษ รุกคืบ และกำลังอยู่ในช่วงเวลาที่ภาครัฐกำลังขับเคลื่อนงานอย่างลำพัง เชื่อมั่นว่า หากมีการเปลี่ยนแปลงจนเกิดกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน และภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ตามหลักการของ HIA

ย่อมจะเป็นกลไกที่สำคัญ ในการปิดช่องว่างความไม่เชื่อมั่นที่ประชาชนมีต่อภาครัฐ และจะเป็นฟันเฟืองหลักในการบริหารจัดการสถานการณ์ให้มีประสิทธิภาพได้มากขึ้น

การมาเยือน ของ hayane

“อยู่กับแม่น้ำโขง ทำงานอนุรักษ์ มา ๓๐-๔๐ ปี
ไม่เคยเจอแม่น้ำโขงแห้งจนแรงขนาดนี้มาก่อน”

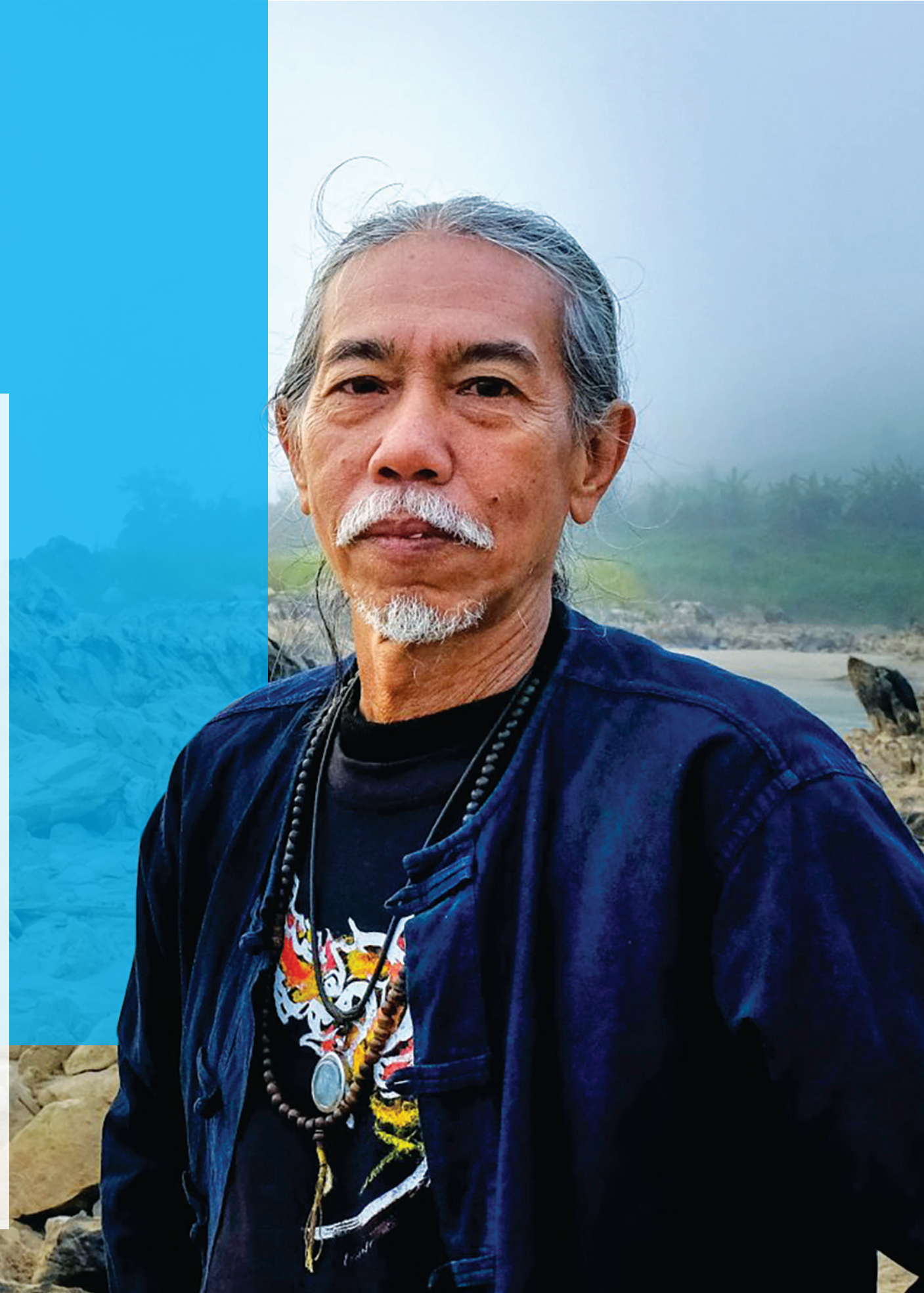
ปากคำจากผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นปราชญ์แม่น้ำโขง “นิวัฒน์ ร้อยแก้ว” หรือครูตี นักอนุรักษ์ผู้ยืนระยะในการต่อสู้และปกป้องทรัพยากรธรรมชาติมาอย่างยาวนาน จนได้รับรางวัลสิ่งแวดล้อมโกลด์แมน (Goldman Environmental Prize) ประจำปี ๒๕๖๕ รางวัลที่ถูกขนานนามว่าเป็น “โนเบลการเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อม”

ด้วยบทบาทของการเป็นประธานกลุ่มรักษ์เชียงของ และผู้ก่อตั้งโฮงเฮียนแม่น้ำโขง “ครูตี” ซึ่งผูกติดชีวิตไว้กับสายน้ำ จึงเหมาะสมกับการฉายภาพความเลวร้ายจากสถานการณ์ปัญหาสารโลหะหนักอย่างสารหนู สารตะกั่วปนเปื้อนแม่น้ำกก และแม่น้ำสาย-แม่น้ำรวก ในขณะนี้

ครูตีเล่าว่า นับตั้งแต่ต้นปี ๒๕๖๘ ชาวบ้านซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ เริ่มพบกับสีน้ำที่มีความขุ่นขึ้นมากขึ้นทั้งในแม่น้ำกก และลำน้ำสาขา จนกระทั่งในช่วงเดือนมีนาคม กรมควบคุมมลพิษ (คพ.) ได้เข้าไปตรวจวัดคุณภาพน้ำในพื้นที่ครั้งแรก แล้วพบว่ามีสารหนูเกินระดับมาตรฐานจนไม่ปลอดภัยต่อสัตว์น้ำกินน้ำดิน อย่างเช่น ปลาแค้ (Bagarius sp.) โดยพบตุ่มหนองอีกเสบตามบริเวณผิวนอก ได้แก่ ครีบหลัง ครีบอก ครีบไขมัน ครีบหาง และได้คาง

หากยังคงมีการรับประทานเข้าไป เชื่อว่าจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน และจนถึงขณะนี้ คพ. ได้มีการตรวจวัดคุณภาพน้ำและตะกอนดินในแม่น้ำกก เป็นครั้งที่ ๔ โดยกำหนดจุดตรวจทั้งหมด ๑๕ จุด พบสารหนูเกินค่ามาตรฐานทุกจุด

ครูตีเล่าต่อไปว่า ณ เวลามีสารปนเปื้อนในแม่น้ำครบทั้ง ๒ สาย ทั้งที่มาจากแม่น้ำกก ซึ่งไหลเข้าประเทศไทยผ่าน อ.แม่สาย จ.เชียงราย และแม่น้ำสาย แม่น้ำรวก ที่ไหลเข้าประเทศผ่าน อ.แม่สาย จ.เชียงราย โดยแม่น้ำทั้ง ๒ สายได้ไหลมาบรรจบกันที่ อ.เชียงแสน จ.เชียงราย ก่อนจะออกสู่มหาสมุทร

นั่นหมายความว่า อีกไม่นานเกินรอ พื้นที่ ๗ จังหวัดทางภาคอีสาน ซึ่งมีแม่น้ำโขงไหลผ่าน ก็กำลังรอคอยการมาเยือนของหายนะ

หายนะที่ว่า คือสภาวะที่ประชาชนไม่กล้าอุปโภคน้ำผ่านระบบประปาหมู่บ้าน ไม่กล้าใช้น้ำสำหรับทำการเกษตร โดยเฉพาะการทำนาที่ต้องสัมผัสกับน้ำตลอดเวลา ทั้งยังกังวลถึงพืชผลที่อาจเสียหาย รวมไปถึงตลาดปลาที่เริ่มซบเซา เพราะประชาชนไม่กล้ารับประทาน และแน่นอนว่า ผลกระทบระยะยาวคือปัญหาเรื่องสุขภาพที่ย่ำแย่ของประชาชน ซึ่งจะตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

สำหรับที่มาของปัญหาเหล่านี้ เกิดจากการตั้งโรงงานผลิตเหมืองแร่ทองคำ และแร่แรร์เอิร์ธ ซึ่งเป็นกลุ่มแร่หายาก ที่ผู้ประกอบการจากประเทศจีนเข้าไปตั้งฐานการผลิตในรัฐฉาน พื้นที่เขตปกครองตนเองกองก่าลิ่งติดอาวูร์ว่าแดง ประเทศเมียนมา โดยมีการใช้สารเคมีอย่างไซยาไนด์เพื่อสกัดทองคำ หรือใช้สารละลายแอมโมเนียมซัลเฟตซึ่งเป็นสารพิษร้ายแรงเพื่อชะล้างแร่หายากให้ออกมา โดยไม่มีกระบวนการจัดการของเสียอย่างถูกต้อง ดังนั้นเมื่อถึงฤดูน้ำหลากจึงเป็นผลให้เกิดการพัดพาตะกอนสารพิษเหล่านั้นไหลลงตามลำน้ำเข้าสู่ประเทศไทย

ในเวลานี้สถานการณ์ของปัญหาเริ่มซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เพราะแหล่งที่มาของสารพิษในแม่น้ำโขง ไม่ได้ไหลผ่านมาจากต้นแม่น้ำกกและต้นแม่น้ำสายเท่านั้น แต่ทางตอนเหนือของแม่น้ำโขงบริเวณพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำฝั่งประเทศเมียนมา ก็พบว่ามีการทำเหมืองเช่นกัน นั่นหมายความว่าขณะนี้สารพิษโลหะหนักกำลังไหลบ่ามาจากหลากหลายช่องทาง ข้ำเติมปัญหาเก่าที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขให้มีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น

“ตอนนี้มันเป็นปัญหาใหญ่แล้ว ในอนุภูมิภาคนี้กำลังได้รับผลกระทบจากการทำเหมืองเถื่อน หรือเหมืองที่ถูกต้องตามกฎหมายแต่ไม่มีมาตรฐานความปลอดภัย เกิดขึ้นมากมาย ซึ่งมันเป็นเรื่องของความมั่นคง การแก้ปัญหาจากต้นทาง ต้องเริ่มจากการที่รัฐบาลเร่งไปเจรจาพูดคุยกับเมียนมา ประเทศจีน และว่าแดง เพื่อให้ยุติการทำเหมืองแร่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มันเกินขอบเขตอำนาจหน้าที่ของท้องถิ่นไปแล้ว” นักอนุรักษ์รางวัลสิ่งแวดล้อมโกลด์แมน ระบุ

เมื่อมองกลับมายังบริบทการจัดการปัญหาภายในประเทศ ปรากฏว่าแห่งเดียวของรายนี้ กล่าวอย่างเห็นใจว่า ส่วนหนึ่งก็เข้าใจข้อจำกัดและเงื่อนไขของภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) นั่นเพราะเป็นสถานการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ระบบหรือกลไกในการรับมือจึงยังไม่มี ความเข้มแข็งมากนัก อีกทั้งวัฒนธรรมใน

ตอนนี้มันเป็นปัญหาใหญ่แล้ว ในอนุภูมิภาคนี้กำลังได้รับผลกระทบจากการทำเหมืองเถื่อน หรือเหมืองที่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ไม่มีมาตรฐานความปลอดภัย เกิดขึ้นมากมาย ซึ่งมันเป็นเรื่องของความมั่นคง การแก้ปัญหาจากต้นทาง ต้องเริ่มจากการที่รัฐบาลเร่งไปเจรจาพูดคุยกับเมียนมา ประเทศจีน และว่าแดง เพื่อให้ยุติการทำเหมืองแร่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มันเกินขอบเขตอำนาจหน้าที่ของท้องถิ่นไปแล้ว

การทำงานของราชการที่มักมีความเชื่อว่า ภาครัฐจะต้องเป็นผู้แก้ปัญหาแต่เพียงฝ่ายเดียว ไม่ทำงานแบบบูรณาการ และไม่เชื่อมั่นในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

หากกระบวนการเจรจาทางการทูต เพื่อเรียกร้องให้มีการหยุดเหมืองคือบทบาทหลักของรัฐบาล ขณะที่การจัดการปัญหาภายในประเทศ คือ การบำบัดฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เสียหาย รวมไปถึงการตรวจตราเฝ้าระวัง ป้องกัน ไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำ ครูตีมองว่า สิ่งเหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่งที่ภาครัฐจะต้องทำงานอย่างมีส่วนร่วมกับภาคประชาชน ภาควิชาการ ภาคเอกชน ฯลฯ

ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งในเวลานี้คือ ประชาชนไม่เชื่อมั่นข้อมูลของภาครัฐ ข้อดีของการดึงภาคส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วม คือการสร้าง ความเชื่อมั่นให้กับประชาชนว่าข้อมูลต่างๆ ที่เผยแพร่และประกาศออกไปนั้น มีความน่าเชื่อถือ

ทั้งนี้ การให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมผ่านกระบวนการลงมือทำ เช่น การเป็นผู้ช่วยในการตรวจวัดคุณภาพน้ำ ด้วยเครื่องมือชุดทดสอบคุณภาพน้ำ (Water Test Kit) การจดบันทึกเก็บข้อมูล การตรวจตราเฝ้าระวัง และประสานการทำงานกับเจ้าหน้าที่รัฐ นอกจากจะช่วยผ่อนกำลังแรงของเจ้าหน้าที่ ยังเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความตระหนักรู้ต่อสถานการณ์ปัญหาให้กับชาวบ้าน เมื่อเกิดความตระหนักรู้ก็นำมาสู่การปลูกสร้างสำนึกของความเป็นพลเมืองที่ตื่นตัว และเป็น

กำลังสำคัญในการติดตามตรวจสอบการทำงานของ รัฐต่อไป

นอกจากจะไม่กลายเป็นคู่ขัดแย้ง การเข้ามามีส่วนร่วมของภาคประชาชนจะส่งผลให้เจ้าหน้าที่รัฐทำงานได้ง่ายขึ้น เพราะปฏิเสธไม่ได้ว่า ไม่ใช่ทุกกรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐจะสามารถทำงานแก้ไข ปัญหาได้อย่างตรงไปตรงมา บ่อยครั้งที่ระบบราชการมักมีการเบรกการขอ หรือจำกัดขอบเขตการทำงานของเจ้าหน้าที่ การมีชาวบ้านหรือภาคประชาชนอยู่ในกระบวนการมีส่วนร่วม จะส่งผลให้เจ้าหน้าที่ทำงานได้อย่างตรงไปตรงมามากยิ่งขึ้น เพราะมันเป็นเสียงเรียกร้องโดยตรงจากภาคประชาชน

ครูตี เล่าอีกว่า ในระยะเร่งด่วน สิ่งที่ภาคประชาสังคมกำลังให้ความสำคัญและดำเนินการในเวลานี้ คือการมองหาวิธีสะท้อนปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ ไม่ว่าจะเป็นบริบทภายในประเทศอย่างรัฐบาล และการพูดคุยกับตัวแทนเจ้าหน้าที่ทางการจากประเทศจีน

“เรามองเห็นอย่างชัดเจนว่าเรามีอิทธิพล ดังนั้นเราจะทำอย่างไรให้รัฐบาลจีนได้เข้าใจว่ามันเกิดเหตุการณ์ที่รุนแรงจริงๆ กับพวกเรา ให้เขาได้มาเห็นสถานการณ์จริง รับฟังเสียงปัญหาจากพี่น้องประชาชนจริงๆ เพื่อจะดึงเงินให้เข้ามาช่วยแก้ปัญหา” ครูตี ระบุ

สำหรับการทำงานของภาคประชาชนใน

เรามองเห็นอย่างชัดเจนว่าเรามีอิทธิพล ดังนั้นเราจะทำอย่างไรให้รัฐบาลจีนได้เข้าใจว่ามันเกิดเหตุการณ์ที่รุนแรงจริงๆ กับพวกเรา ให้เขาได้มาเห็นสถานการณ์จริง รับฟังเสียงปัญหาจากพี่น้องประชาชนจริงๆ เพื่อจะดึงเงินให้เข้ามาช่วยแก้ปัญหา

ระยะเฉพาะหน้าเพื่อหนุนเสริมการแก้ไขปัญหา ประธานกลุ่มรักษ์เชียงใหม่ ระบุว่า ภาคประชาชนเห็นตรงกันว่าเราจะจัดนิทรรศการศิลปะเพื่อสะท้อนปัญหาในแม่น้ำกก ที่พิพิธภัณฑ์ ‘ข้าวศิลป์’ ซึ่งเป็นหอศิลป์สำหรับแสดงงานศิลปะและส่งเสริมวัฒนธรรม จ.เชียงราย โดยจะมีการเชิญชาวบ้าน นักวิชาการ สื่อมวลชน ฯลฯ มาร่วมกันเสวนาถึงปัญหา

ที่สำคัญที่สุด คือจะมีการเชิญทูตของจีน ประจำประเทศไทย มาร่วมรับฟังสถานการณ์ปัญหา ซึ่งคาดว่าจะจัดกันได้ภายในเดือน มิ.ย. ๒๕๖๘ นี้ 📌

ตั้ง Data Center กรณีน้ำปนเปื้อน

จัดระเบียบข้อมูล ในวิกฤตการณ์

แก้ปัญหาด้วยหลักการ HIA

เป็นเวลากว่า ๓ เดือนแล้ว ที่กรมควบคุมมลพิษ (คพ.) ได้ดำเนินการตรวจวัดคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อตรวจวัดคุณภาพน้ำและตะกอนดินเป็นครั้งแรก แล้วพบว่ามีการปนเปื้อนน้ำดิบและน้ำดื่มในหลายพื้นที่ โดยทุกฝ่ายยืนยันตรงกันถึงแหล่งที่มาว่า เกิดจากการทำเหมืองแร่ของผู้ประกอบการจีนในประเทศเมียนมา แต่ดูเหมือนว่าจนถึงวันนี้ประชาชนจะยังมองไม่เห็นถึงความชัดเจนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ไม่ว่าจะเป็นมาตรการแก้ปัญหาในระดับนานาชาติผ่านกระบวนการเจรจา และกระบวนการเยียวยาระบบนิเวศแหล่งน้ำที่ได้รับความเสียหายให้ฟื้นคืนกลับมาดังเดิม ไปจนถึงความชัดเจนและความตรงไปตรงมาในการสื่อสารสถานการณ์ให้ประชาชนได้รับทราบเพื่อนำไปสู่ความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานของภาครัฐ

“ประชาชนไม่กล้าใช้น้ำทำเกษตร แต่หน่วยงานภาครัฐแจ้งว่าใช้ได้ตามปกติ แต่ต้องปรับปรุงน้ำก่อน”

ถ้อยคำต่อนหนึ่งของ ผศ. ดร.เสถียร จันทะ อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และสมาชิกสุขภาพจังหวัดเชียงราย น่าจะเป็นภาพแทนที่ช่วยฉายให้เห็นถึงความอึดอัดใจเหลือของสถานการณ์ตอนนี้ได้เป็นอย่างดี

ในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิคณะกรรมการลุ่มน้ำโขง ผศ. ดร.เสถียร ขยายภาพต่อไปว่า ช่วงเวลาที่ผ่านมามีกลไกในการแก้ปัญหาอยู่ ๒ ระดับ คือ “ระดับจังหวัด” ซึ่งมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดูแลปัญหาการปนเปื้อนและปรับปรุงคุณภาพน้ำ โดยมีการประชุมติดตามผลตรวจสอบคุณภาพน้ำทุกเดือน อีกส่วนหนึ่งคือ “คณะกรรมการระดับชาติ” ที่เชื่อว่าคณะกรรมการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดิน ซึ่งมี **ประเสริฐ จันทรรวงทอง** รองนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน

“ที่ผ่านมาคณะกรรมการระดับจังหวัดได้ดำเนินการอย่างเต็มที่ แต่ โจทย์หลักในการจัดการปัญหามลพิษต้องเริ่มต้นจากการแก้ไขที่แหล่งกำเนิด ซึ่งเป็นต้นเหตุก่อน นั่นคือการเจรจาเพื่อระงับกิจการเหมืองแร่ที่ต้นน้ำในพื้นที่รัฐฉานของเมียนมา สิ่งเหล่านี้เป็นบทบาทของคณะกรรมการระดับชาติ ไม่ใช่ระดับจังหวัด เพราะสิ่งที่ระดับจังหวัดทำกันอยู่ทุกวันนี้ คือการดูแลระบบนิเวศ การปรับปรุงฟื้นฟูคุณภาพน้ำ ซึ่งเป็นเพียงการแก้ไขปัญหที่ปลายเหตุเท่านั้น” ผศ. ดร.เสถียร กล่าว

นักวิชาการรายนี้ มองว่า สิ่งที่ยังคงเป็นช่องว่างในการแก้ไขปัญหาของรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐในระดับปฏิบัติการ คือความรู้ความเข้าใจต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ว่าสิ่งเหล่านี้คือหายนะของระบบนิเวศที่จะกระทบต่อทุกห่วงโซ่ แต่ภาครัฐอาจจะมองตรงกันข้าม กล่าวคือรับรู้ว่ามีปัญหา แต่ยังไม่ใส่ใจเรื่องคอขาดบาดตาย จนเป็นผลให้เกิดการตอบสนองหรือบริหารจัดการสถานการณ์ได้อย่างล่าช้า อีกทั้งยังนำสถานการณ์ปัญหาไปต่อยอดหรือแก้ไขเฉพาะมิติที่ตนเองสนใจ

เช่น โครงการทำฝายดักตะกอนของกรมทรัพยากรน้ำ ร่วมกับ คพ. ที่ใช้งบประมาณราว ๗,๖๐๐ ล้านบาท โดยให้เหตุผลว่าเป็นการชะลอน้ำเพื่อให้ความเร็วของน้ำลดลง จนสามารถรองตะกอนและสารปนเปื้อนตกตะกอนได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้หลายภาคส่วนมองว่าเป็นลักษณะโครงการทดลองทำวิจัย ไม่ใช่สิ่งที่จะดำเนินการแล้วสามารถนำมาใช้งานได้มีประสิทธิภาพ จึงทำให้ถูกตั้งคำถามถึงความคุ้มค่า

ขณะที่ระบบการบริหารจัดการข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐก็ยังคงมีความสะเปะสะปะไร้ทิศทาง และอ่อนแอ ผศ. ดร.เสถียร ยกตัวอย่างการแถลงข่าวของรองอธิบดีกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย (สสจ.เชียงราย) และศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ที่ ๑/๑ ถึงผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำประปาหมู่บ้านและอาหารจากแหล่งน้ำธรรมชาติใน จ.เชียงราย โดยพบว่ามีความปลอดภัย ไม่ปนเปื้อนสารพิษโลหะหนัก สิ่งเหล่านี้ได้กลายเป็นการสร้างความคลางแคลงใจของประชาชน และไม่เชื่อมั่นในข้อมูลที่ภาครัฐนำเสนอ เพราะรู้สึกว่าการขัดแย้งกับข้อเท็จจริงที่ชาวบ้านพบเจอ

มากไปกว่านั้นคือการสื่อสารต่อสาธารณะของภาครัฐที่ยังมีความอ่อนด้อย สิ่งที่เห็นตอนนี้คือภาครัฐออกมาตอบโต้กับทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นสื่อมวลชนภาควิชาการ หรือขบวนการภาคประชาชน รวมไปถึงการให้ข้อมูลกับชาวบ้านที่ยังมีความคลุมเครือไม่ชัดเจน เช่น มีกรณีที่บ้านบางซึ่งมีอาชีพทำนามาสะท้อนภาพให้ฟังว่า หน่วยงานระดับจังหวัดออกมาให้ข่าวว่า น้ำกสามารถนำไปทำการเกษตรได้ แต่ยังต้องมีการปรับปรุงคุณภาพน้ำ

ปรับปรุงคุณภาพดินให้มีค่า pH เป็นกลางก่อน ชาวบ้านจึงสับสนและเกิดคำถามต่อไปว่าสรุปแล้ว น้ำนั้นใช้ได้หรือไม่ได้อย่างไร ผู้บริหารก็ตอบอีกว่า ใช้ได้ เพียงแต่ต้องหลีกเลี่ยง มันจึงทำให้เกิดความ ย้อนแย้ง

“วันนี้ข้อมูลมันกระจุกกระจายมาก แต่ละหน่วยงาน แต่ละกรม ก็มีข้อมูลตนเองแล้วใช้กันไปคนละทาง ควรจะมีการรวบรวมข้อมูลทั้งหมด แล้วแยกหมวดหมู่ออกมา จากนั้นก็สังเคราะห์ วิเคราะห์จัดทำออกมาเป็นรายงาน เพื่อให้ผู้บริหาร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับจังหวัดและ ระดับประเทศ เอาไปใช้เป็นเอกสารฉบับเดียวกัน และออกมาตรการในการเฝ้าระวังป้องกันให้กับ ประชาชนที่ใช้น้ำ รวมไปถึงรัฐบาลก็สามารถใช้ ข้อมูลชุดนี้ไปดำเนินการเจรจาระหว่างประเทศ เพื่อยุติปัญหาจากต้นทาง คิดว่านี่คือแนวทางที่ ควรเป็น เพื่อจะเป็นอีกช่องทางในการแก้ไขปัญหา ได้ทั้งต้นน้ำและปลายน้ำ” ผศ. ดร.เสถียร อธิบาย

ด้วยบริบทที่กล่าวมาข้างต้น ได้ทำให้ ผศ. ดร.เสถียร และภาคีเครือข่ายสมัชชาสุขภาพ จังหวัดเชียงราย มีแนวคิดร่วมกันว่าควรจะมีการ จัดตั้งศูนย์ Data Center ซึ่งตอนนี้ได้กำหนดชื่อ อย่างไม่เป็นทางการว่า “ศูนย์นโยบายสาธารณะ

และการศึกษาผลกระทบด้านสุขภาพ กรณีแม่น้ำ ปนเปื้อนในจังหวัดเชียงราย” เพื่อบริหารจัดการ ข้อมูลและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะให้เป็น รูปธรรม โดยเฉพาะมิติการประเมินผลกระทบ ด้านสุขภาพ (HIA) เพราะส่วนตัวมองว่าผล กระทบเหล่านี้ จะยังคงเกิดขึ้นต่อเนื่องไปอีก หลายปี

ทั้งนี้ การดำเนินงานขับเคลื่อนศูนย์ นโยบายสาธารณะฯ จะให้ความสำคัญกับ กระบวนการมีส่วนร่วม จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ทั้งภาควิชาการ ภาคประชาชน หน่วยงานท้องถิ่น และองค์กรภาครัฐ มาเป็น พันเฟืองหลักในการผลักดัน ซึ่งทางเครือข่าย สมัชชาสุขภาพฯ ได้เสนอกันว่าควรใช้พื้นที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เป็นสถานที่ตั้งของ ศูนย์ เพราะเป็นสถาบันการศึกษาที่จะสามารถ เป็นพื้นที่กลางให้ Stakeholders เข้ามา มี ส่วนร่วมได้

“สิ่งที่เรามุ่งหวังคือกระบวนการทำงาน ตรงนี้ จะสามารถนำไปสู่การเป็นเวทีสาธารณะ ของการแลกเปลี่ยนความรู้ และนำความรู้ที่เรา ได้ร่วมกันวิเคราะห์สังเคราะห์ไปใช้แก้ปัญหาได้ ในแต่ละเรื่องที่เป็นผลกระทบ ทั้งด้านสุขภาพ สังคม สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ซึ่งแนวคิดเหล่านี้ก็มีความเชื่อมโยงกับหลักการของ HIA ที่หัวใจ สำคัญอยู่ที่กระบวนการมีส่วนร่วม และแน่นอน ว่าจะจะเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญในการใช้ ขับเคลื่อนภารกิจของศูนย์ด้วย” ผศ. ดร.เสถียร กล่าวในตอนท้าย 🙌

สิ่งที่เรามุ่งหวังคือกระบวนการทำงานตรงนี้ จะสามารถนำไปสู่การเป็นเวทีสาธารณะของการแลกเปลี่ยนความรู้ และนำความรู้ที่เราได้ร่วมกันวิเคราะห์สังเคราะห์ไปใช้แก้ปัญหาได้ในแต่ละเรื่องที่เป็นผลกระทบ ทั้งด้านสุขภาพ สังคม สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ซึ่งแนวคิดเหล่านี้ก็มีความเชื่อมโยงกับหลักการของ HIA ที่หัวใจสำคัญอยู่ที่กระบวนการมีส่วนร่วม และแน่นอนว่าจะจะเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญในการใช้ขับเคลื่อนภารกิจของศูนย์ด้วย

'สมัชชาสุขภาพ' ปี ๖๘ คืบหน้า คสช.รับทราบ ๕ มติระดับชาติ ๕ ประเด็นพัฒนาเมือง 'กทม.-พญา'

เมื่อวันที่ ๓๐ มิ.ย. ๒๕๖๘ นายประเสริฐ จันทรรวงทอง รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ดีอี) ในฐานะประธานกรรมการสุขภาพแห่งชาติ เป็นประธานการประชุมคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คสช.) ครั้งที่ ๓/๒๕๖๘ ณ ทำเนียบรัฐบาล โดยที่ประชุมมีมติรับทราบความคืบหน้าการเตรียมการจัดงานสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๘ พ.ศ. ๒๕๖๘ รวมถึงการจัดสมัชชาสุขภาพกรุงเทพมหานคร ครั้งที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๖๘ และการจัดสมัชชาสุขภาพสากลเมืองพญา ครั้งที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๖๘

สำหรับ สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๘ พ.ศ. ๒๕๖๘ จะมีการจัดขึ้นในช่วงระหว่างวันที่ ๒๗-๒๘ พ.ย. ๒๕๖๘ ณ อาคารอิมแพ็ค ฟอรั่ม เมืองทองธานี ภายใต้ประเด็นหลัก (Theme) “เศรษฐกิจยุคใหม่ สร้างสุขภาวะไทยยั่งยืน” ซึ่งปัจจุบันมีประเด็นที่อยู่ระหว่างการพัฒนาเป็นระเบียบวาระ จำนวน ๕ ประเด็น ได้แก่ ๑. การขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านพลังงานอย่างเป็นธรรมด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ ๒. การสร้างโอกาสและมูลค่าเพิ่มในเศรษฐกิจสูงวัย (Silver Economy) ๓. ภูมิรัฐศาสตร์โลกกับระบบสุขภาพไทยและระบบสุขภาพชายแดน ๔. ระบบสุขภาพในภาวะวิกฤตการจัดการภัยพิบัติ ๕. กลไกร่วมการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อรองรับระบบสุขภาพระดับพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น

ประเด็นต่างๆ ไม่ใช่เรื่องไกลตัว
และทุกคนมีส่วนเป็น
เจ้าของเรื่องเหล่านี้ร่วมกัน
ไม่ว่าจะเป็นการใช้โซเชียลมีเดีย
ที่ทุกวันนี้เทคโนโลยีต่างๆ
มีราคาถูกลงทำให้คนเข้าถึงกันได้
ง่ายขึ้นแล้ว ซึ่งนอกจากจะ
ช่วยสร้างความเป็นธรรม
ในการเข้าถึงพลังงาน
ยังช่วยลดผลกระทบทาง
สิ่งแวดล้อม แต่สิ่งที่เราต้อง
มาช่วยกันดูก็คือกระบวนการ
บริหารจัดการที่ทําอย่าง
ครบวงจร หรือประเด็นของเศรษฐกิจในสังคมสูงวัย ก็เป็นทั้ง
ความท้าทายและโอกาสไปในตัว หรือประเด็นในเรื่องของ
ภูมิรัฐศาสตร์โลก รวมไปถึงสถานการณ์ชายแดนประเทศ เรื่อง
เหล่านี้มีส่วนที่สามารถกระทบกับระบบสุขภาพของเรา จึง
จำเป็นที่ทุกภาคส่วนจะต้องเข้ามาร่วมกันหาแนวทาง หรือ
ออกแบบนโยบายในการรับมือไปด้วยกัน” นายประเสริฐกล่าว

น.ส.ธีรรัตน์ สำเร็จวานิชย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการ
กระทรวงมหาดไทย รักษาการแทนรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงมหาดไทย (มท.) กล่าวว่ ภายใตเระยะเวลา ๔ เดือน
ที่เหลืออยู่ก่อนการจัดงานสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ มีข้อเสนอ
จากที่ประชุม คสช. ต่อการเพิ่มความน่าสนใจ หรือความมี
ชีวิตชีวาภายในงาน โดยแนวทางหนึ่งคือการดึงการมีส่วนร่วม
ของภาคีเครือข่ายภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะภาคเอกชน หรือ
ตัวอย่างแนวทางจากการจัดงาน ‘Osaka World Expo 2025’
ที่ดึงดูดความสนใจเข้ามาประกอบการนำเสนอข้อมูลวิชาการ
ให้ความรู้ เป็นต้น รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์ต่างๆ ซึ่งทาง
มท. พร้อมที่จะสนับสนุนกระบวนการสมัชชาสุขภาพให้เกิด
ประโยชน์และประสบความสำเร็จต่อไป

นายสัมพันธ์ ศิลปนาฏ ประธานกรรมการจัดสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๗-๑๘ กล่าวว่า สำหรับกระบวนการพัฒนาระเบียบวาระของประเด็นต่างๆ ขณะนี้มีความคืบหน้าไปมากตั้งแต่ลงนโยบายจะไม่ได้พัฒนาร่วมกันเฉพาะในระดับส่วนกลางเท่านั้น แต่จะมีการรับฟังความเห็นและเชื่อมโยงการขับเคลื่อนในระดับพื้นที่และสมัชชาสุขภาพจังหวัดด้วย โดยในช่วงเดือน ก.ย.-ต.ค. นี้แต่ละมิติจะพัฒนาจนได้เอกสารที่นำไปจัดเวทีรับฟังความเห็นระดับประเทศ และในช่วงเดือน ต.ค.-พ.ย. จะมีการจัดเวทีรับฟังความเห็นระดับภาค เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในแต่ละระดับได้ร่วมกันให้ข้อเสนอแนะ และปรับปรุงเอกสารมติเหล่านี้ให้มีความแหลมคม และสมบูรณ์ พร้อมทั้งจะนำเข้าสู่เวทีสมัชชาสุขภาพแห่งชาติต่อไป

ขณะที่ **สมัชชาสุขภาพกรุงเทพมหานคร ครั้งที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๖๘** จะมีการพัฒนาประเด็นสาธารณะเพื่อรองรับวิกฤตของชุมชนอาคารสูง จำนวน ๒ เรื่อง คือ ๑. สูงวัยในอาคารสูง ๒. เตรียม

ความพร้อมรับมือภัยพิบัติของชุมชนอาคารสูง พร้อมกันนั้นจะมีการพัฒนาประเด็นมิติสมัชชาสุขภาพระดับโซนนำร่องในพื้นที่กรุงเทพมหานคร (กทม.) จำนวน ๒ กลุ่มเขตนำร่อง ได้แก่ กลุ่มเขตกรุงเทพเหนือ และกลุ่มเขตกรุงธนเหนือ เพื่อทดลองการพัฒนาประเด็นนโยบายสาธารณะให้ครอบคลุมและทั่วถึงประชาชนที่หลากหลายในพื้นที่ กทม.

พญ.ภาวิณี รุ่งทนต์กิจ ผู้อำนวยการสำนักอนามัย กทม. กล่าวว่า ที่ผ่านมา กทม. ได้มีการจัดเวทีสมัชชาสุขภาพฯ รวม ๔ ครั้ง โดยได้มิติต่างๆ ออกมา ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำธรรมนูญสุขภาพกรุงเทพมหานคร เป็นกติกากลางร่วมกันของเมือง การจัดการหาบเร่งแฉงลอย การพัฒนาพื้นที่สาธารณะ ระบบบริการปฐมภูมิ ฯลฯ ส่วนในปีนี้เป็นเรื่องวิกฤตของชุมชนอาคารสูง เกิดขึ้นจากการพัฒนาประเด็นร่วมกันในงาน ‘BKK Expo 2568’ ที่จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๗-๑๘ พ.ค.ที่ผ่านมา

“จากเหตุการณ์แผ่นดินไหว เมื่อวันที่ ๒๔

มี.ค.ที่ผ่านมา ทำให้เกิดความตระหนักเพิ่มขึ้นถึงปัญหาที่ว่า กทม. กำลังเผชิญความท้าทายด้านความปลอดภัยของอาคารสูงที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ท่ามกลางความเสี่ยงหลากหลายรูปแบบผนวกกับทิศทางของสถานการณ์สังคมสูงวัย เรามีผู้สูงอายุที่อยู่ตามคอนโด แฟลต ฯลฯ มากขึ้น สิ่งเหล่านี้เป็นประเด็นที่ภาคีเครือข่ายมองว่า เราควรจะต้องมีการผลักดันและขับเคลื่อนในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนตึกสูง การมีแผนรองรับสถานการณ์ฉุกเฉิน การทบทวนและบังคับใช้

ระเบียบต่างๆ ฯลฯ” พญ.ภาวิณี กล่าว

ในส่วนของ **สมัชชาสุขภาพสากลเมืองพัทยา ครั้งที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๖๘** ได้กำหนดจัดขึ้นในวันที่ ๒๖ ส.ค. ๒๕๖๘ โดยจะมีการพิจารณาระเบียบวาระใน ๓ ประเด็น คือ ๑. (ร่าง) ธรรมนูญกลุ่มอาชีพช่างสัก เมืองพัทยา เพื่อยกระดับมาตรฐานการบริการ และพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมของเครือข่ายกลุ่มอาชีพช่างสักให้เป็น Soft Power ของเมืองพัทยา ๒. สวัสดิการรองรับแรงงานนอกระบบในเวลากลางคืน เน้นหลักการสิทธิด้านสุขภาพ การเข้าถึงบริการสาธารณสุข และความเป็นมนุษย์ ๓. มาตรการการป้องกันเด็กและเยาวชนห่างไกลบุหรี่ไฟฟ้า ในเขตพื้นที่สถานศึกษาของเมืองพัทยา

ดร.ศิริช นุญเกิด รองปลัดเมืองพัทยา กล่าวว่า ที่ผ่านมาเมืองพัทยาได้มีการจัดเวทีสมัชชาสุขภาพฯ ไปแล้ว ๒ ครั้ง ซึ่งในครั้งแรกได้มีมติให้จัดทำธรรมนูญเมืองพัทยา เป็นการกำหนดกรอบทิศทางด้านสุขภาพของเมือง รวมถึงการมีธรรมนูญสุขภาพกลุ่มอาชีพ เป็นเครื่องมือในการกำหนดกรอบทิศทางและแนวปฏิบัติการมีสุขภาพที่ดี มีความมั่นคงในอาชีพและการมีงานทำ โดยภายหลังมีการจัดธรรมนูญฯ แล้วใน ๒ กลุ่มอาชีพ คือ ร่มเตียงชายหาดและนวดแผนไทยชายหาด

“ในครั้งนี้องค์คณะทำงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้วิเคราะห์และเห็นชอบร่วมกันที่จะขับเคลื่อนอีกกลุ่มอาชีพ คือ ช่างสัก เพื่อยกระดับมาตรฐานการบริการให้เป็น Soft Power ของเมืองพัทยา รวมทั้งยังมีประเด็นของสวัสดิการรองรับแรงงานนอกระบบในเวลากลางคืน เช่น จัดระบบลงทะเบียนคนทำงาน มีศูนย์รับเลี้ยงเด็ก จัดบริการสุขภาพ สร้างแรงจูงใจการมีส่วนร่วม อย่างภาษี หรือการทำประกัน ฯลฯ ตลอดจนการแก้ไขปัญหาลำคุดอย่างบุหรี่ไฟฟ้าในพื้นที่เมืองพัทยา ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นประเด็นที่ทุกภาคส่วนจะเข้ามาหารือเพื่อวางกรอบแนวทางและเนื้อหาในมติสมัชชาสุขภาพต่อไป” ดร.ศิริช กล่าว

เรื่องเล่าจากพื้นที่

เรื่อง บัณฑิต มั่นคง / ทรงพล ตูละทา
สำนักพัฒนานโยบายสาธารณะภาคเหนือ

ต้นตอมลพิษ ข้ามพรมแดน เหมืองแร่ ประเทศเพื่อนบ้าน

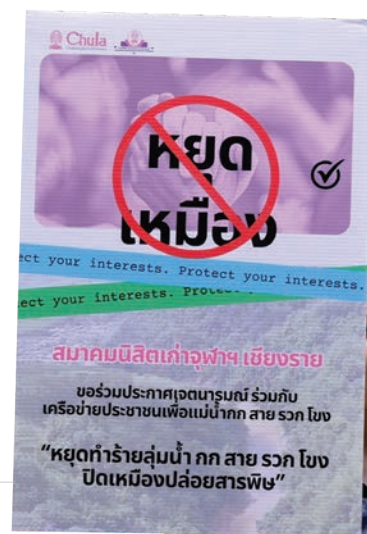
แม่น้ำกก สายน้ำสำคัญที่หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนใน จ.เชียงราย และ จ.เชียงใหม่ กำลังเผชิญกับวิกฤตการณ์ร้ายแรงจากการปนเปื้อนสารพิษ ซึ่งส่งผลกระทบเป็นวงกว้างต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และวิถีชีวิตของประชาชน สถานการณ์นี้ไม่เพียงแต่เป็นบททดสอบการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของภาครัฐ แต่ยังเป็นโจทย์ท้าทายสำคัญสำหรับสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ในการใช้เครื่องมือตามกฎหมายเพื่อปกป้องสุขภาพของคนไทยอย่างเต็มศักยภาพ

“
วิกฤตแม่น้ำกกตกย้ำว่า
ปัญหาสิ่งแวดล้อมคือปัญหา
ปากท้อง เศรษฐกิจ
คุณภาพชีวิตและสุขภาพ
**การแก้ไขต้องอาศัยความ
ร่วมมือจากทุกภาคส่วน**
ทั้งการจัดการภายในประเทศ
การเจรจาระหว่างประเทศ
หนึ่งในแนวทางที่จะช่วยสร้าง
ทางเลือกเชิงนโยบายและ
หาทางออกสำหรับกรณีแม่น้ำ
ปนเปื้อน คือ **การนำ
เครื่องมือการประเมิน
ผลกระทบด้านสุขภาพ**

(Health Impact Assessment:
HIA) มาใช้อย่างจริงจัง...

ในช่วงต้นปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ประชาชนในพื้นที่เริ่มสังเกตเห็นความผิดปกติของแม่น้ำกกที่ขุ่นขึ้น และมีรายงานผู้มีอาการผื่นคันหลังสัมผัสน้ำ นำไปสู่การตรวจสอบคุณภาพน้ำอย่างละเอียดโดยหน่วยงานภาครัฐ ผลการตรวจวัดยืนยันสิ่งปนเปื้อนที่น่าสพรึงกลัว พบการปนเปื้อนของสารหนู (As) และ สารตะกั่ว (Pb) ในระดับที่สูงเกินค่ามาตรฐานความปลอดภัยของประเทศไทยในหลายจุดตรวจวัด ตั้งแต่ อ.แม่สาย จ.เชียงราย ไปจนถึง อ.เมือง จ.เชียงใหม่ โดยเฉพาะสารหนูที่พบเกินมาตรฐานกว่าเท่าตัว ในบางพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีรายงานการตรวจพบไซยาไนด์เกินมาตรฐานในบางจุดตรวจวัดอีกด้วย

สารหนูและตะกั่ว จัดเป็นโลหะหนักที่มีพิษภัยร้ายแรงต่อสุขภาพมนุษย์ สารหนูเป็นที่ทราบกันดีว่าเป็นสารก่อมะเร็ง โดยเฉพาะมะเร็งผิวหนัง และยังส่งผลกระทบต่อระบบประสาท ตับ และหัวใจ การได้รับสารหนูเข้าสู่ร่างกายอาจ

ทำให้เกิดอาการเฉียบพลัน เช่น คลื่นไส้ อาเจียน ท้องเสีย หรือหากสะสมในระยะยาวอาจทำให้เกิดโรคเรื้อรังได้ ส่วนสารตะกั่วเป็นพิษต่อระบบประสาทอย่างรุนแรง โดยเฉพาะพัฒนาการทางสมองของเด็กเล็ก และยังส่งผลกระทบต่อไตและระบบเลือด การปนเปื้อนของโลหะหนักเหล่านี้ในแหล่งน้ำจึงเป็นภัยคุกคามโดยตรงต่อสุขภาพของประชาชนที่ใช้น้ำในการอุปโภคบริโภคหรือสัมผัสโดยตรง

ต้นตอข้ามพรมแดน เหมืองแร่เพื่อนบ้าน หลักฐานส่วนใหญ่ชี้ชัดว่า สาเหตุหลักของการปนเปื้อนครั้งนี้มาจากกิจกรรม การทำเหมืองแร่ทองคำ บริเวณต้นน้ำกกในเขตประเทศเพื่อนบ้านซึ่งอยู่ติดชายแดนไทย รายงานของภาคประชาสังคมระบุว่า เหมืองดังกล่าวอาจดำเนินกิจการโดยขาดระบบบำบัดน้ำเสียและจัดการกากแร่ที่เหมาะสม

ทำให้สารโลหะหนักอันตรายไหลลงสู่ลำน้ำโดยตรง สถานการณ์นี้จึงกลายเป็น “มลพิษข้ามพรมแดน” ที่ซับซ้อนและแก้ไขได้ยาก

ผลกระทบต่อสุขภาพและปากท้อง การปนเปื้อนสารพิษสามารถส่งผลกระทบรุนแรงในหลายมิติ สิ่งแวดล้อม คุณภาพน้ำเสื่อมโทรมลงอย่างหนัก น้ำขุ่นขึ้นผิดปกติ และมีความเสี่ยงสูงต่อสิ่งมีชีวิตในน้ำ สุขภาพ ประชาชนมีความเสี่ยงทั้งจากการเฉียบพลัน (ผื่นคัน เวียนศีรษะ คลื่นไส้) และผลกระทบระยะยาวจากการสะสมสารพิษ ซึ่งอาจก่อให้เกิดมะเร็งและทำลายระบบประสาท หน่วยงานสาธารณสุขต้องออกประกาศเตือนห้ามใช้น้ำอย่างเด็ดขาด แม่น้ำประปาที่ผ่านระบบมาตรฐานจะยังปลอดภัย แต่ประชาชนนอกเขตบริการยังคงมีความเสี่ยง ส่วนด้าน เศรษฐกิจและสังคม การท่องเที่ยว

**เร่งสร้าง
ฐานแผ่นดินไทย
ให้มั่นคง
คนไทยปลอดภัยจาก
ภัยพิบัติโลก**

รึมน้ำกักขบเขาย่างหนัก โดยเฉพาะช่วง
เทศกาล ผู้ประกอบการร้านอาหาร แพบริกร
ได้รับผลกระทบ เกิดความหวาดกลัวและความ
ไม่มั่นใจในความปลอดภัยของแหล่งน้ำและ
อาหารในพื้นที่

ที่ผ่านมา หลายภาคส่วนในพื้นที่ได้
ดำเนินการในหลายด้าน ทั้งแต่งตั้งคณะ
กรรมการแก้ไขปัญหา การตรวจสอบเป็นอัน
น้ำประปา ขณะที่ภาคประชาสังคมได้ร่วมตัว
กันในนาม “เครือข่ายประชาชนปกป้อง
แม่น้ำ” ซึ่งรวมตัวกันแบบเครือข่ายยึดหลักการ
ทำงานแบบ “ฮ่อมปอย” คือ ใช้ต้นทุน
ทรัพยากรกำลังความรู้มาหลอมรวมกัน
โดยได้มีการเคลื่อนไหวใหญ่ ในวัน
สิ่งแวดล้อมโลก วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๘
รวมพลเดินขบวนและประกาศเจตนารมณ์
เพื่อปกป้องแม่น้ำก กาย รว ก ไช ก
สะพานแม่ฟ้าหลวง โดยมีผู้เข้าร่วมกว่า
๑,๕๐๐ คน ที่มุ่งเคลื่อนไหวในเป้าหมาย

เดียวกันคือ “ปิดเหมืองพิษ”

วิกฤตแม่น้ำกตกย้ำว่า ปัญหา
สิ่งแวดล้อมคือปัญหาปากท้อง เศรษฐกิจ
คุณภาพชีวิตและสุขภาพ การแก้ไขต้องอาศัย
ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งการจัดการ
ภายในประเทศการเจรจาระหว่างประเทศ
ในแนวทางที่จะช่วยสร้างทางเลือกเชิงนโยบาย
และหาทางออกสำหรับกรณีแม่น้ำป เป็นอัน
การนำเครื่องมือการประเมินผลกระทบด้าน
สุขภาพ (Health Impact Assessment: HIA)
มาใช้จริงจัง โดยให้ชุมชนท้องถิ่นและ
หน่วยงานต่างๆ ได้ใช้เป็นเครื่องมือประเมิน
ผลกระทบที่ตั้งอยู่บนฐานข้อมูลสุขภาพที่
รอบด้านปกป้องประชาชนกลุ่มเปราะบาง และ
สร้างหลักประกันว่า “สุขภาพดี” ของคนไทยจะ
ไม่ถูกคุกคามจากมลพิษ ไม่ว่าจะมาจากแหล่ง
ใดก็ตาม การฟื้นฟูแม่น้ำกและการป้องกัน
ปัญหาในอนาคต ต้องการการลงมือทำอย่าง
จริงจังตั้งแต่วันนี้ ๑

มาตรการทางกฎหมาย

ในการจัดการปัญหา มลพิษข้ามแดน แม่น้ำกก

แม่น้ำกกไม่ได้เป็นเพียงสายน้ำที่หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนในจังหวัด เชียงราย แต่ยังเป็นเส้นเลือดใหญ่ของระบบนิเวศ เกษตรกรรม และการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม สายน้ำแห่งนี้กำลังเผชิญกับวิกฤตการณ์ร้ายแรง จากการปนเปื้อนของสารหนูและโลหะหนักอื่นๆ ซึ่งมีข้อบ่งชี้ชัดเจนว่ามีต้นกำเนิดมาจากการทำเหมืองแร่ในพื้นที่ต้นน้ำของประเทศเมียนมา ปรากฏการณ์นี้ไม่เพียงแต่สร้างความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ แต่ยังคุกคามสุขภาพของประชาชนคนไทยที่ต้องพึ่งพิงแม่น้ำกกโดยตรง

การแก้ไขปัญหามลพิษข้ามแดนไม่สามารถพึ่งพากฎหมายภายในได้ เพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องบูรณาการเครื่องมือทางกฎหมายในทุกระดับ เข้าด้วยกัน

๑. กฎหมายภายในประเทศ: เกราะป้องกันด่านแรก

แม้กฎหมายไทยจะมีขอบเขตการบังคับใช้เฉพาะในราชอาณาจักร แต่ก็ เป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกันและบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้นภายในประเทศ

พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นกฎหมายหลักที่ให้อำนาจกรมควบคุมมลพิษในการกำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำ ตรวจสอบ เฝ้าระวัง และในกรณีที่รุนแรง สามารถประกาศให้พื้นที่แม่น้ำกกเป็น “เขตควบคุมมลพิษ” เพื่อระดมทรัพยากรและมาตรการทางกฎหมายมาจัดการปัญหาอย่างเข้มข้น แม้จะไม่สามารถเอาผิดแหล่งกำเนิดในต่างประเทศได้ แต่ก็พื้นฐานในการแจ้งเตือนภัยและออก มาตรการคุ้มครองประชาชน

พ.ร.บ.ทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๑ มุ่งเน้นการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบองค์รวม กฎหมายนี้ให้อำนาจในการจัดทำแผนป้องกันและแก้ไขภาวะมลพิษทางน้ำ และสามารถ ออกมาตรการจำกัดการใช้น้ำจากแหล่งน้ำที่ปนเปื้อนเพื่อการอุปโภคบริโภคหรือ เกษตรกรรมได้

พ.ร.บ.การสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้อำนาจเจ้าพนักงานท้องถิ่นในการควบคุม “เหตุรำคาญ” ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนซึ่งสามารถปรับใช้กับการปนเปื้อน ในแหล่งน้ำสาธารณะได้

๑๑

ยกระดับเป็นวาระแห่งชาติ : รัฐบาล ต้องกำหนดให้ปัญหามลพิษข้ามแดน ในแม่น้ำกกเป็นวาระสำคัญในการ เจรจาความสัมพันธ์กับเมียนมา

๑๑

๒. ความร่วมมือระดับทวิภาคี (ไทย-เมียนมา): หัวใจของการแก้ปัญหา

เนื่องจากแหล่งกำเนิดมลพิษอยู่ในประเทศเพื่อนบ้าน การ
เจรจาและความร่วมมือในระดับทวิภาคีจึงเป็นแนวทางที่
สำคัญที่สุด

กลไกความร่วมมือชายแดน ควรยกระดับปัญหาดังกล่าวให้
เป็นวาระการประชุมในคณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาค (RBC)
และคณะกรรมการเขตแดนร่วม (JBC) จากเดิมที่เน้นเรื่องความ
มั่นคง ให้ครอบคลุมถึง “ความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ”
(Environmental and Health Security)

จัดทำข้อตกลงเฉพาะเรื่อง ไทยควรผลักดันให้เกิดการเจรจา
เพื่อจัดทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) หรือข้อตกลงว่าด้วยการ
จัดการมลพิษในลุ่มน้ำร่วมกัน โดยมีสาระสำคัญคือ การแลกเปลี่ยน
ข้อมูลคุณภาพน้ำ, การแจ้งเตือนเหตุฉุกเฉิน, การศึกษาวิจัย
ร่วมกัน และการส่งเสริมการทำเหมืองที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมใน
ฝั่งเมียนมา

หลักการไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย (No-Harm Rule) ใน
การเจรจา ไทยสามารถอ้างอิงหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่ได้
รับการยอมรับเป็นจารีตประเพณี คือ หลักการที่รัฐมีพันธกรณีต้อง
ไม่ปล่อยให้เกิดกิจกรรมในดินแดนของตนไปสร้างความเสียหายอย่าง
มีนัยสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมของรัฐอื่น

ข้อเสนอเชิงนโยบาย: พันฟูแม่น้ำกกอย่างยั่งยืน

การจะก้าวข้ามวิกฤตครั้งนี้ได้ จำเป็นต้องอาศัยการดำเนินการเชิงรุกในหลายมิติ:

ยกระดับเป็นวาระแห่งชาติ รัฐบาลต้องกำหนดให้ปัญหามลพิษข้ามแดนในแม่น้ำกก
เป็นวาระสำคัญในการเจรจาความสัมพันธ์กับเมียนมา

จัดตั้ง “คณะกรรมการเฉพาะกิจลุ่มน้ำกก” บูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทย เช่น
กรมควบคุมมลพิษ กรมทรัพยากรน้ำ กรมอนามัย และฝ่ายความมั่นคง เพื่อติดตาม
สถานการณ์และกำหนดท่าทีการเจรจาที่ชัดเจน

ใช้กลไกสมัชชาสุขภาพ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) สามารถใช้
กระบวนการสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น หรือสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ เพื่อสร้างพื้นที่
กลางให้ทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม นักวิชาการ และผู้ได้รับผลกระทบมา
ร่วมกันสังเคราะห์องค์ความรู้และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายสาธารณะที่ทรงพลังต่อรัฐบาล

ส่งเสริมการทูตเชิงวิทยาศาสตร์ (Science Diplomacy) สนับสนุนการทำวิจัย
ร่วมกันระหว่างนักวิชาการไทยและเมียนมา เพื่อให้มีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นที่
ยอมรับของทั้งสองฝ่าย ซึ่งจะช่วยลดข้อโต้แย้งและนำไปสู่การหาทางออกบนพื้นฐานของ
ข้อเท็จจริง

วิกฤตมลพิษในแม่น้ำกก คือภาพสะท้อนของความ
ท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมในยุคปัจจุบัน ที่ปัญหาไม่ได้จำกัดอยู่
แค่พรมแดนของรัฐใดรัฐหนึ่ง การบังคับใช้กฎหมายภายใน
ประเทศเป็นเพียงมาตรการตั้งรับเพื่อบรรเทาความเสียหาย แต่
ทางออกที่ยั่งยืนนั้นอยู่ที่การใช้เครื่องมือทางการทูตและความ
ร่วมมือระหว่างประเทศอย่างเข้มข้น โดยมีหลักการทาง
กฎหมายระหว่างประเทศและกลไกความร่วมมือในระดับ
ภูมิภาคเป็นเครื่องมือสนับสนุน เพื่อให้แม่น้ำกกกลับมาเป็น
สายน้ำที่ปลอดภัย หล่อเลี้ยงทุกชีวิตอย่างผาสุก และเป็นมรดก
ทางธรรมชาติอันสมบูรณ์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงสืบไป 🌿

กลไก ดูแลแม่น้ำ ระหว่างประเทศ

ในช่วงต้นปี ๒๕๖๔ เกิดกรณีการปนเปื้อนสารหนูและโลหะหนักในแม่น้ำกก ซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลจากรัฐฉานของเมียนมา เข้าสู่จังหวัดเชียงรายของประเทศไทย เหตุการณ์นี้ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและระบบนิเวศในพื้นที่เท่านั้น แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของการจัดการทรัพยากรน้ำข้ามพรมแดน และความจำเป็นในการมีกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อป้องกันและรับมือกับวิกฤตลักษณะนี้^๑

แม่น้ำระหว่างประเทศเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญยิ่ง ต่อชีวิตและความมั่นคงของผู้คนหลายร้อยล้านคนทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในลุ่มน้ำที่ไหลผ่านหลายประเทศ เช่น แม่น้ำโขง ไนล์ ดานูบ หรือคงคา ซึ่งการใช้ประโยชน์จากน้ำในทั่วโลกนั้นพบว่า มีลุ่มน้ำข้ามหรือแม่น้ำข้ามพรมแดนมากกว่า ๒๘๖ แห่งทั่วโลก ซึ่งหมายถึงแม่น้ำหรือทะเลสาบที่ไหลผ่านเขตแดนของสองประเทศขึ้นไป^๒ การควบคุมคุณภาพ และการจัดสรรทรัพยากรอย่างเท่าเทียมล้วนต้องอาศัยความร่วมมือข้ามพรมแดนอย่างมีประสิทธิภาพ

กลไกดูแลแม่น้ำระหว่างประเทศ

การใช้ประโยชน์จากน้ำ การควบคุมคุณภาพ และการจัดสรรทรัพยากรอย่างเท่าเทียมล้วนต้องอาศัยความร่วมมือข้ามพรมแดนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อรับมือกับความท้าทายดังกล่าว ประเทศต่างๆ ได้จัดตั้ง กลไกความร่วมมือระหว่างประเทศ ขึ้นในรูปแบบขององค์กรระหว่างรัฐบาล ข้อตกลงทวิภาคี หรือคณะกรรมาธิการแม่น้ำ เช่น

Mekong River Commission (MRC)

ทำหน้าที่เป็นเวทีความร่วมมือด้านการจัดการลุ่มน้ำโขงระหว่าง ๕ ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา ลาว ไทย และเวียดนาม

Nile Basin Initiative (NBI)

เป็นความร่วมมือระหว่าง ๑๐ ประเทศในลุ่มแม่น้ำไนล์ เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน

Indus Waters Treaty

สนธิสัญญาระหว่างอินเดียและปากีสถาน ที่เป็นกรณีศึกษาสำคัญด้านการแบ่งปันน้ำในบริบทความขัดแย้งทางการเมือง

กลไกเหล่านี้ทำหน้าที่ที่หลากหลาย ตั้งแต่การเก็บข้อมูลและติดตามคุณภาพน้ำ การกำหนดแนวทางพัฒนายั่งยืน การเป็นเวทีเจรจาเพื่อแก้ไขข้อพิพาท ไปจนถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำและภาคประชาสังคม

อย่างไรก็ตาม ความท้าทายยังคงมีอยู่ ทั้งในด้านความไม่สมดุลของอำนาจระหว่างประเทศต้นน้ำกับปลายน้ำ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และผลกระทบจากกิจกรรมเศรษฐกิจ เช่น เขื่อนขนาดใหญ่ เหมืองแร่ หรือการเกษตรเชิงอุตสาหกรรม

^๑ <https://www.unwater.org/water-facts/transboundary-waters>

^๒ <https://www.bbc.com/thai/articles/cev44g1ed7go>

ตัวอย่างปัญหาของแม่น้ำระหว่างประเทศ และกลไกที่เกี่ยวข้อง

แม่น้ำ/ลุ่มน้ำ

แม่น้ำโขง
(Mekong)

แม่น้ำคงคา
(Ganges River)

แม่น้ำไนล์
(Nile)

แม่น้ำอเมซอน
(Amazon)

แม่น้ำดานูบ
(Danube)

ปัญหาหลัก

มลพิษสารเคมี, เชื้อกันน้ำ,
การเปลี่ยนแปลงสภาพน้ำ

มลพิษ, การใช้น้ำ
เกินความจำเป็น

โครงการเขื่อน Grand
Ethiopian Renaissance
Dam (GERD)^๔

ตัดไม้ทำลายป่า,
การปนเปื้อนน้ำ

มลพิษอุตสาหกรรม,
การเปลี่ยนแปลงสภาพ
ภูมิอากาศ

ประเทศที่ลุ่มน้ำ
ไหลผ่าน

จีน, เมียนมา, ลาว, ไทย,
กัมพูชา, เวียดนาม

อินเดีย, บังกลาเทศ

อียิปต์, ซูดาน, เจริโอเบีย,
ประเทศอื่นๆ ในแอฟริกา
เหนือ-ตะวันออก

บราซิล, เปรู, โบลิเวีย,
เอกวาดอร์, โคลอมเบีย,
เวเนซุเอลา

เยอรมนี, ออสเตรีย, ฮังการี,
โรมาเนีย, บัลแกเรีย, อื่นๆ

กลไกความ
ร่วมมือระหว่าง
ประเทศ

คณะกรรมการแม่น้ำโขง
(Mekong River
Commission: MRC)^๕

Ganges River Basin
Authority (GRBA) /
India-Bangladesh Joint

โครงการความร่วมมือ
ลุ่มน้ำไนล์ (Nile Basin
Initiative: NBI)

องค์การสนธิสัญญา
ความร่วมมือลุ่มน้ำอเมซอน
(Amazon Cooperation
Treaty Organization:
ACTO)^๕

คณะกรรมการระหว่างประเทศ
เพื่อคุ้มครองแม่น้ำดานูบ
(International Commission
for the Protection of the
Danube River: ICPDR)^๖

^๕<https://www.mrcmekong.org>

^๔<https://www.bbc.com/thai/features-50335497>

^๕<https://otca.org/en/about-us/>

^๖<https://www.icpdr.org/about-icpdr/framework/about-us>

สิทธิในสุขภาพ THE RIGHT TO HEALTH

สิทธิในสุขภาพ (The right to health) การมีสุขภาพที่ดีเป็นสิทธิพื้นฐานที่สำคัญของสิทธิมนุษยชน (human rights) ซึ่งประเทศต่างๆ ได้ยอมรับกันโดยทั่วไปและนำมาเป็นกรอบในการบัญญัติกฎหมาย ว่าการมีสุขภาพที่ดีเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชนทุกคนพึงได้รับ ตั้งแต่เริ่มมีชีวิตในฐานะพลเมืองของประเทศ (citizen's rights)

การมีสุขภาพที่ดีขึ้นกับหลายๆ ปัจจัย ทั้งปัจจัยภายในของแต่ละคน เช่น กรรมพันธุ์ พฤติกรรมการใช้ชีวิต และปัจจัยภายนอก เช่น มลภาวะแวดล้อม นโยบายด้านสาธารณสุข ดังนั้นจึงมีข้อถกเถียงในประเด็นขอบเขตของสิทธิในสุขภาพ ว่ารัฐมีอำนาจในการจำกัดสิทธิที่แต่ละคนจะกระทำต่อสุขภาพตนเองได้เพียงใด

เช่น ผู้ที่สูบบุหรี่หรือว่าการสูบบุหรี่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ แต่ยังคงต้องการสูบบุหรี่ เพราะการสูบบุหรี่ทำให้เกิดความเพลิดเพลินมีความสุขใจ ดังนั้นการออกกฎหมายจำกัดการสูบบุหรี่ในที่สาธารณะเป็นการลดรอนสิทธิในสุขภาพของผู้สูบบุหรี่หรือไม่

สิทธิในสุขภาพไม่ใช่เป็นเพียงการมีสิทธิในสุขภาพที่สมบูรณ์เท่านั้น แต่เป็นสิทธิพื้นฐานที่บุคคลพึงได้รับในฐานะประชาชนของประเทศนั้นจากรัฐบาลในการจัดสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ที่เหมาะสมต่อการมีสุขภาพที่ดีเท่าที่จะเป็นไปได้ ทั้งนี้ สภาพแวดล้อมดังกล่าวหมายถึงการจัดบริการสุขภาพ สภาพการทำงานที่ดีและปลอดภัยต่อสุขภาพ ที่อยู่อาศัย ตลอดจนอาหารโภชนาการ

อย่างไรก็ดี สิทธิในสุขภาพจะต้องไม่ถูกจำกัดด้วยเชื้อชาติ (race) ความเชื่อในศาสนา (religion) การเมือง (political belief) เศรษฐฐานะ และฐานะทางสังคม (economic or social condition) หรือสิทธิชุมชน

จากข้อบัญญัติในรัฐธรรมนูญส่งผลให้มีการตราพระราชบัญญัติหลายฉบับ เพื่อบรรเทาในการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในสุขภาพของประชาชน อาทิ มาตรา ๕ แห่ง พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ บุคคลมีสิทธิในการดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ ๔

นโยบายสร้างได้
เรื่อง สุวิชา ทวีสุข

พัฒนา 'ระบบเฝ้าระวังสุขภาพ' ในพื้นที่ EEC

เดินหน้าขับเคลื่อน
ด้วยพลังภาคีและชุมชน

เมื่อวันที่ ๒๓ เม.ย. ๒๕๖๔ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคีเครือข่าย ได้จัดประชุมปรึกษาหารือแนวทางการพัฒนาระบบเฝ้าระวังผลกระทบด้านสุขภาพในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) โดยเน้น “การมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น” ณ ห้องประชุมसानใจ ๒ อาคารสุขภาพแห่งชาติ จ.นนทบุรี

การประชุมครั้งนี้เกิดขึ้นจากเครือข่ายประชาชนในพื้นที่ จ.ระยอง ได้รับผลกระทบด้านสุขภาพจากการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมในเขต EEC ที่ผ่านมาโดย นพ.สุเทพ เพชรมาก เลขาธิการ สช. ได้เปิดเวทีนำเสนอข้อมูล บทเรียน และข้อเสนอเชิงระบบจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อร่วมกันวางเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานในอนาคต

ข้อเสนอสำคัญจากเวที ได้แก่ การจัดตั้งระบบเฝ้าระวังที่มีความต่อเนื่องและน่าเชื่อถือ การบูรณาการข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ อย่างมี

ประสิทธิภาพ การพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่นในการจัดการสุขภาพ รวมถึงการจัดตั้งกลไกวิชาการประจำพื้นที่ เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายที่ตอบโจทย์สุขภาพอย่างรอบด้าน

ภาคีเครือข่ายทั้งจากกรมควบคุมโรค กรมอนามัย และสถาบันการศึกษา ได้ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์จริงในพื้นที่ และเน้นย้ำว่าความสำเร็จของระบบเฝ้าระวังสุขภาพใน EEC ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ชุมชน ภาควิชาการ และท้องถิ่นอย่างแท้จริง พร้อมขับเคลื่อนผ่านข้อมูลที่เป็นระบบ เครื่องมือที่เหมาะสม และความไว้วางใจจากประชาชน

การประชุมครั้งต่อไปเพื่อออกแบบกระบวนการและแผนการดำเนินงานร่วมกัน จะจัดขึ้นในวันที่ ๑๔ มิ.ย.นี้ โดย สช. มุ่งหวังให้ระบบเฝ้าระวังนี้เป็นกลไกสำคัญในการสร้าง “สุขภาพที่ยั่งยืน” ให้แก่ประชาชนในพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจสำคัญของประเทศ 🇹🇹

แสงพลันกับน้ำ... คงรีบหรือเช่นเรา...

“เมื่ออุ้มฝังขลุ่ย จันททุกยามเงิน
พักในร่มเงาไม้เอน จันทมองเห็นนกบินกลับรัง
ตะวันใกล้จะลับแล้ว เห็นเรือแจวอุ้มฝัง
เฝ้าแต่ครวญแต่ครวญ น้ำตาน้ำจิ่งร้องส่ำอาลง...”

เป็นเพื่อนกับเราไหม
มีไลน์ถามเราได้นะ

SCAN เลย

LINE
OFFICIAL
ACCOUNT

@nhcothai

เพลงนี้เหมาะกับลำน้ำกกในเวลานี้
มาก ฉัน search อาวุธทันที จึงรู้ว่า...
นี่คือแหล่งน้ำแห่งอารยธรรมชัด ๆ ที่มี
ต้นกำเนิดจากทิวเขาแดนลาว และทิวเขา
ผีปันน้ำตอนเหนือของเมืองกก จ.เชียงราย
ภายในอาณาเขตของรัฐฉาน ประเทศพม่า
ไหลเข้าสู่ประเทศไทยที่ช่องน้ำแม่กก
อ.แม่สาย จ.เชียงรายใหม่ไหลมาเรื่อยๆ จนผ่าน
ตัว อ.เมืองเชียงราย หลังจากนั้นก็ไหลลงสู่
แม่น้ำโขงที่บริเวณสบกก อ.เชียงแสน
จ.เชียงราย ที่มีทั้งวัฒนธรรมระหว่างชุมชน
ริมฝั่ง มีทั้งการแลกเปลี่ยนสินค้า คิดแล้ว
อยากไปเห็นด้วยตาตัวเอง ถึงแม้ปัจจุบันจะ
มีสารพิษปนเปื้อนที่เป็นอันตรายก็ตาม

คนที่ชอบเที่ยวทางน้ำอย่างฉัน รัก
ธรรมชาติสุดๆ ถึงแม้จะไม่มีบ้านอยู่ริมน้ำ แต่ก็
อยู่ในประเทศที่สวยงาม ที่ๆ ชาวต่างชาติอยาก
มาเที่ยวและพักอาศัย เพราะเป็นประเทศเดียว
ที่กินได้ตลอด ๒๔ ชม. มีทะเล ภูเขาและแม่น้ำ
ที่อยากปั่นปายได้ทุกเมื่อ หรืออยากกระโดดลง
ไปแหวกว่ายให้สาแก่ใจ! ก็ทำได้ แต่พอนึกถึง
องค์กร บริษัท หรือผู้คนที่ทิ้งของเสียของพิษลง
แม่น้ำที่หล่อเลี้ยงพวกเขา คงต้องโทษ mind set
และระบบประสาทที่ทำงานโดยอัตโนมัติ หรือ
สมองที่เป็นระบบสั่งการที่ไม่มีสามัญสำนึก
จะแก้ไขยังไงดีละทีนี้!

การบูรณาการระดับนโยบายและกลไก
ระดับชาติที่ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพ

แห่งชาติ หรือ สช. ทำอยู่กับกระทรวง
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวง
สาธารณสุข และหน่วยงานท้องถิ่น รวมถึงภาค
ประชาสังคมนั้น เราเน้นการเชื่อมโยง Health
in All Policies และที่สำคัญต้องมีส่วนร่วม
ของชุมชนและการสื่อสารข้อมูลอย่างโปร่งใส
นอกจากนั้น ยังมีการติดตามและประเมิน
ผลกระทบด้านสุขภาพ (HIA) ร่วมกับหน่วยงาน
และองค์กรต่างๆ

ทำแค่นี้ยังไม่พอหรอก! ถ้าขาดความ
ร่วมมือรู้แต่ทฤษฎีแต่ไม่ปฏิบัติเห็นแก่ประโยชน์
ส่วนตน รับส่วย รับของโจรที่กินชาติบ้านเมือง
พวกเราสายรักธรรมชาติ (ไม่โลกสวย) ต้อง
มาช่วยกันนะคะ 🙏

คลิปที่ต้องดู

เรื่อง สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

สุขภาพคน แล็กเหมือนแร่ และ ปลาแค้ที่เกิดจากธรรมชาติ แต่ตายเพราะเหมือง?

Cr. HEAT UP กับ พลอยธิดา เกตุแก้ว สำนักข่าว TODAY

เมื่อวันที่ ๔ เม.ย. ๒๕๖๔ สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ ๑ เชียงใหม่ (สคพ.๑) ตรวจพบสารหนูในแม่น้ำกก สูงเกินค่ามาตรฐาน จากการเก็บตัวอย่างน้ำผิวดิน ๓ จุด ใน ต.ท่าตอน หลังชาวบ้านเรียกร้อง และรายงานความผิดปกติของสีน้ำที่ยังขาวขุ่น ทั้งที่เป็นฤดูน้ำใส

คลิปที่ต้องดูฉบับนี้ ชวนทุกท่านมาฟังปัญหาที่เกิดขึ้นกับแม่น้ำกก และเรื่องของ “สุขภาพคน แล็กเหมือนแร่” และ “ปลาแค้ที่เกิดจากธรรมชาติ แต่ตายเพราะเหมือง?”

รับชมคลิป

สมาชิกสุขภาพแห่งชาติ

EDITORIAL TEAM

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)
นพ.สุเทพ เพชรมาก
กลุ่มงานสื่อสารสังคม สช.

เจ้าของ
ที่ปรึกษา
บรรณาธิการ

กองบรรณาธิการ
ยุวลักษณ์ เหมะวิบูลย์
บัณฑิต มั่นคง
ทรงพล ตูละทา
พงศ์นรินทร์ มากรัตน์
ชนิษฐา แซ่เอี้ยว
สุวิชา ทวีสุข
ชนัญชิตา จันทร์หมื่น

ที่อยู่สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)
ชั้น ๓ อาคารสุขภาพแห่งชาติ
๘๘/๓๙ หมู่ ๔ ถ.ติวานนท์ ๑๔
ต.ตลาดขวัญ อ.เมือง จ.นนทบุรี ๑๑๐๐๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๘๓๒ ๙๐๑๓ แฟกซ์ ๐ ๒๘๓๒ ๙๐๐๑
อีเมล nhco@saraban.mail.go.th
เว็บไซต์ www.nationalhealth.or.th
เฟซบุ๊ก www.facebook.com/NHCO.thai

ติดต่อกองบรรณาธิการ

บริษัท แจ่มแจ่มกรุ๊ป จำกัด

๓๕๓/๔๔๕ หมู่บ้าน The Connect

๗/๑ ถ.เทิดราชัน แขวงสีกัน เขตดอนเมือง

กทม. ๑๐๒๑๐

โทรศัพท์ ๐๘ ๗๑๗๑ ๘๙๔๔

JAMJAM GROUP CO., LTD.

‘การประเมินผลกระทบ’ Impact Assessment

EIA

การประเมิน

ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

(Environmental Impact Assessment: EIA)

ใช้ประกอบการตัดสินใจ
โครงการพัฒนา
เพื่อกำหนดมาตรการป้องกัน
และแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม

พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษา
คุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม
เรื่อง กำหนดโครงการ กิจการ
หรือการค้าอันเป็นการมีผลกระทบ
ต่อทรัพยากรธรรมชาติและ
คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย
คุณภาพชีวิต ของประชาชน
ในชุมชนอย่างรุนแรง
(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562

35 ประเภทโครงการ

ตามประกาศของ
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม

EHIA

การประเมินผลกระทบ

ทางด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ

(Environmental Health
Impact Assessment: EHIA)

ใช้ประกอบการตัดสินใจ
โครงการพัฒนาที่อาจมีผลกระทบ
ต่อทรัพยากรธรรมชาติ
คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย
คุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างรุนแรง

พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษา
คุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม
เรื่อง กำหนดโครงการ กิจการ
หรือการค้าอันเป็นการมีผลกระทบ
ต่อทรัพยากรธรรมชาติและ
คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย
คุณภาพชีวิต ของประชาชน
ในชุมชนอย่างรุนแรง

12 ประเภทโครงการ

ตามประกาศของ
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม

SEA

การประเมินสิ่งแวดล้อม

ระดับยุทธศาสตร์

(Strategic Environmental Assessment: SEA)

เพื่อช่วยในการกำหนดนโยบาย
แผนงานและการพัฒนา
ในระดับพื้นที่เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี
ว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อม
ระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ...

มติเห็นชอบเมื่อวันที่ 18 ก.ค. 2566

สนับสนุนกระบวนการตัดสินใจ
ในการวางแผน โดยคำนึงถึง
ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม
และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล

HIA

การประเมิน

ผลกระทบด้านสุขภาพ

(Health Impact Assessment: HIA)

ใช้คาดการณ์ผลกระทบต่อสุขภาพ
ของประชาชน ทั้งทางบวกและ
ทางลบที่เกิดขึ้นจากนโยบายสาธารณะ
เพื่อสนับสนุนและเสนอแนะหน่วยงาน
หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ
ที่จะเป็นผลดีต่อสุขภาพของประชาชน
ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

พ.ร.บ. รักษาอนามัย
พ.ศ. 2550

หลักเกณฑ์และวิธีการประเมิน
ผลกระทบด้านสุขภาพที่เกิดจาก
นโยบายสาธารณะ พ.ศ. 2564

สามารถประยุกต์ใช้ได้ 2 แนวทาง
1. ใช้ตามช่วงเวลาของ
การดำเนินงานนโยบาย แผนงาน
โครงการหรือกิจกรรมในระดับต่าง ๆ
2. ใช้ตามขนาดและระยะเวลาที่ใช้
ในการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ